

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1880>

Citation: Ekinci, R. & Eroğlu Doğan, E. (2020). Fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili yapılan çalışmaların değerlendirilmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(53), 1283-1291.

Recep EKİNCİ

Milli Eğitim Bakanlığı, Fen Bilimleri Öğretmeni, Bitlis / TÜRKİYE 0000-0002-3474-453X

Dr. Öğr. Üyesi Eylem EROĞLU DOĞAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Bölümü, Bolu / TÜRKİYE

 0000-0003-1487-1264

FEN BİLİMLERİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARINA YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili ülkemizde 2005-2019 yılları aralığında yapılan araştırma makaleleri ve lisansüstü tezleri bazı değişkenler açısından incelemektir. Çalışma kapsamında fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleriyle ilgili 40 lisansüstü tezi ve 19 araştırma makalesi incelenmiştir. İncelenen lisansüstü tezlere Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezinde erişime açık olan lisansüstü tezlerden, araştırma makalelerine ise ULAKBİM’de taranan alakalı dergiler ve ülkemizdeki üniversitelerce yayınlanan dergiler ile ulaşılmıştır. Belirlenen tezler ve makaleler, araştırma için geliştirilen tez /makale inceleme formuyla incelenmiştir. Çalışma sonucuna göre, bu konuda araştırma makaleleri ile yüksek lisans tezlerinin olduğu, fakat doktora çalışmalarının az sayıda olduğu, araştırma yöntemi olarak görüşmenin daha çok tercih edildiği ve çalışmalarda çoğunlukla 2005 öğretim programı ile ilgili öğretmen görüşlerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen görüşleri, fen bilimleri öğretim programı, öğretim programı, fen eğitimi

EVALUATION OF THE STUDIES ABOUT TEACHERS' VIEWS ON SCIENCE EDUCATION CURRICULUM

ABSTRACT

The aim of this study is analyzing the research articles and postgraduate theses conducted in our country between 2005 and 2019 in terms of some variables related to the opinions of teachers about the science education curriculum. Within the scope of the study, 40 postgraduate theses and 19 research articles related to teachers' views on science education curriculum were examined. The postgraduate theses examined were accessed from postgraduate theses open to access at YÖK National Thesis Center, and research articles were reached through relevant journals scanned in ULAKBİM and journals published by universities in our country. The determined theses and articles were examined with the thesis / article review form developed for this research. According to the results of the study, it is concluded that there are research articles and master theses on this subject, but there are few doctoral studies, it is preferred to interview as a research method, and there are mostly teacher opinions related to the 2005 curriculum in the studies.

Keywords: Teacher views, science curriculum, curriculum, science education

1. GİRİŞ

Fen ile bilimin sahip olduğu özellikleri bireye kazandırarak nitelikli bireylerin yetiştirilmesinde öğretim programlarının etkisi büyüktür. Fen alanındaki gelişmelere uyum sağlayan bireyler yetiştirebilmek için öğretim programlarının fen alanındaki gelişmelere uygun bir biçimde geliştirilmesine, değiştirilmesine veya güncelleştirilmesine önem verilmelidir (Karatepe, Yıldırım, Şensoy ve Yalçın, 2004). Bu doğrultuda, ülkemizde 2000 yılından itibaren ilköğretim fen öğretimi programlarıyla ilgili olarak 2000, 2004, 2013 ve son olarak 2018 yılında güncellenen Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı yoluyla bir takım program güncellemeleri ve değişiklikleri yapılarak ülkemizdeki fen eğitimi seviyesi uluslararası standartlara yükseltilmeye çalışılmıştır (Cerlet, 2010; Karatay, Timur ve Timur, 2013).

Bu güncellemeler ve değişiklikler kimi zaman geniş kapsamda olurken, kimi zaman da yüz yüze kalınan problemlerin çözümlenmesine yönelik olmuştur. Program geliştirmede başarıyı yakalamak, bilim ve teknolojide, bireyin gereksinimlerinde, toplumsal yaşamda ve insan hakları anlayışında meydana gelen güncellemeler ve değişiklikleri programa kazandırmakla mümkündür. Bu açıdan, öğretim programlarının gelecekteki gereksinimleri dikkate alınarak hazırlanması kaçınılmazdır (Gözütok, Akgün ve Karacaoğlu, 2005). Bu açıdan değerlendirildiğinde öğretim programlarının geliştirilmesinin

tek boyutlu bir çalışma ile olmadığı, aksine tüm toplumsal yapıyı etkileyen ve ilgilendiren bir süreç olduğu ortaya çıkmaktadır (Gömleksiz, 2005).

Fen bilimleri öğretim programıyla ilgili çok sayıda çalışma yapılmıştır. Yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde; Yörük, Yavuz ve Kıvrak (2011), öğretmen görüşlerini farklı değişkenler açısından; Tekbıyık ve Akdeniz (2008), 2005 öğretim programının etkililiğini; Arık ve Benli Özdemir (2016), 2005 ve 2013 yılı öğretim programlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelemiştir. Bu çalışmalarda hazırlanan öğretim programlarının başarılı olabilmesi, öğretim programını uygulayacak öğretmenlerin programı benimsemesi ve sahip çıkmasıyla bağlantılı olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu bağlamda, öğretmenlerin öğretim programı hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi ve bu belirlenen görüşler doğrultusunda yeni düzenlemelerin yapılması son derece önemlidir. Yenilenen, değiştirilen ve güncellenen öğretim programlarının, öğretmenler tarafından sorgulanması, anlaşılması ve öğretim programında karşılaştıkları sorunların dile getirilmesi; programdaki sorunların tespit edilerek çözümlenmesine ve öğretmenler tarafından daha etkili bir biçimde uygulanmasına olanak sağlayacaktır.

Bu bağlamda öğretmenlerin düşüncelerinin alınmasının öğretim programlarının eksiklikleri giderme, aksayan yönlerini belirleme vb. program geliştirme faaliyetlerine katkı sağlayacağı, öğrenme-öğretme ortamının etkililiği açısından alanla ilgili uzmanlara ve öğretmenlere önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda yapılan bu çalışmada fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili ülkemizde 2005-2019 yılları arasında yapılan araştırma makalelerinin ve lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanarak aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

1. Araştırmalarda incelemeye tabi tutulan çalışmaların; örneklem türü, sınıf düzeyine göre öğretim programı, örneklem büyüklüğü, öğretim programının yılı bakımından ne gibi bir dağılım göstermektedir?
2. İncelenen araştırmalar araştırmanın yapıldığı üniversite, yayın türü, yayın yılı, araştırma yöntemi, kullanılan veri toplama araçları açısından ne gibi bir dağılım göstermektedir?

2. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada ülkemizde 2005-2019 yılları arasında fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili yapılan çalışmaları incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Çalık, Ünal, Coştu ve Karataş (2008)'a göre içerik analizi; belirli bir kavram ve temalar üzerinde yapılan çalışmaların ele alınarak eğilimleri ile araştırma sonuçlarının tanımlayıcı bir boyutta değerlendirilmesidir. İçerik analizleri yazılı, sözel materyallerin objektif ve sistematik bir biçimde incelemeye olanak sağlayan bilimsel yaklaşımlardandır (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

2.2. Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2005-2019 yılları arasında fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri üzerine yapılan YÖK Ulusal Tez Merkezinin veri tabanında erişime açılan tezlerden 40 lisansüstü tez (4'ü doktora, 36'sı yüksek lisans) ve ULAKBİM'de taranan dergilerde fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili yayınlanan 19 makale oluşturmaktadır.

Fen bilimleri öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili yapılan çalışmalara ulaşmak için "YÖK Ulusal Tez Merkezi" ve "ULAKBİM" veri tabanında "Öğretmen Görüşleri, Fen Bilimleri Öğretim Programı, Öğretim Programı, İçerik Analizi, Fen Eğitimi vb." anahtar kavramlara göre araştırmalar yapılmıştır. İncelenen tezlerden daha sonrasında tezden üretilmiş olan makaleye rastlanması durumunda hem makale hem de tez aynı anda araştırmaya dâhil edilmemiş, sadece tez araştırmaya dâhil edilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada verileri toplamak için kullanılan inceleme formunu oluşturmak için, alan yazıları taranarak

benzer çalışmalar incelenmiş ve bu doğrultuda eğitim bilimleri alanı uzmanı iki öğretim üyesinin görüşleri alınmış ve tez/makale inceleme formu oluşturulmuştur. Formda çalışmaların yayın yılı, yayın türü, araştırmacının yapıldığı üniversite, örneklem türü, sınıf düzeyine göre öğretim programı, örneklem büyüklüğü, öğretim programının yılı, veri toplama aracı, araştırma yöntemine ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Tablo1. Lisansüstü Tez ve Makale İnceleme Formu

Tez-Makale	
1	Örneklem Büyüklüğü
2	Öğretim Programının Yılı
3	Örneklem Türü
4	Sınıf Düzeyi
5	Yapıldığı Üniversite
6	Yayın Türü
7	Yayın Yılı
8	Araştırma Yöntemi
9	Veri Toplama Aracı

Elde edilen verilerin toplanması aşamasında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından tez/makale inceleme formunda bulunan her bir maddeye göre bütün lisansüstü tez ve makalelerin içerik analizleri bağımsız bir şekilde yapılarak analizler karşılaştırılmıştır. Karşılaştırılan bu analiz sonuçları yüzde ve frekans değerleri ile ifade edilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde belirlenen yöntem doğrultusunda verilerin analizleri sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Yapılan Çalışmaların Yayın Türüne İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmaların yayın türlerine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Araştırma Kapsamında İncelenen Tez ve Makalelerin Yayın Türü Dağılımı

Yayın Türü	f	%
Doktora Tezi	4	6,8
Yüksek Lisans Tezi	36	61
Makale	19	32,2
Toplam	59	100

Tablo 2’yi incelediğimizde 2005-2019 yılları arasında yapılan çalışmalarda dört (%6,8) doktora tezi, 36 (%61) yüksek lisans tezi ve 19 (%32,2) makale olduğu görülmektedir. Doktora tezlerinin sayısının, yüksek lisans tezleri ve makale sayılarına kıyasla oldukça az olduğu belirlenmiştir.

3.2. Yapılan Çalışmaların Yıllarına İlişkin Bulgular

Yapılan araştırmaların yıllarına ilişkin bulgular Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Araştırma Kapsamında İncelenen Tez ve Makalelerin Yıllarına İlişkin Bulgular

Yayın Yılı	Yüksek Lisans Tezi (f)	Doktora Tezi (f)	Makale (f)	Toplam (f)	%
2005	2	-	-	2	3,3
2006	2	-	-	2	3,3
2007	5	1	3	9	15,2
2008	3	-	3	6	10,1
2009	4	-	1	5	8,5
2010	2	1	1	4	6,7
2011	1	-	2	3	5,2
2012	-	-	1	1	1,7
2013	2	-	1	3	5,2
2014	-	-	1	1	1,7
2015	2	1	-	3	5,2
2016	3	1	2	6	10,1
2017	6	-	1	7	11,9
2018	1	-	3	4	6,7
2019	3	-	-	3	5,2
Toplam	36	4	19	59	100

Tablo 3 incelendiğinde toplamda en fazla çalışmanın 9 (%15,2) araştırma ile 2007 yılında; en az çalışmanın ise 1’er (%1,7) araştırma ile 2012 ve 2014 yıllarında yapıldığı görülmektedir. 2019 yılında

sadece yüksek lisans düzeyinde 3 (%5,2) araştırma yapıldığı, 2012 ve 2014 yıllarında ise lisansüstü düzeyde hiç araştırma yapılmadığı görülmektedir. Doktora düzeyinde ise sadece 2007, 2010, 2015 ve 2016 yıllarında araştırma yapıldığı görülmektedir.

3.3. Yapılan Çalışmaların Üniversitelere Göre Dağılımı

Yapılan çalışmaların yapıldığı üniversitelere ilişkin elde edilen bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Araştırma Kapsamında İncelenen Tez ve Makalelerin Yapıldıkları Üniversitelerin Dağılımı

Üniversite Adı	YL Tezi (f)	DR Tezi (f)	Makale (f)	Toplam (f)	%
Adıyaman Üni.	1	-	-	1	1,7
Afyon Kocatepe Üni.	-	-	1	1	1,7
Ağrı İbrahim Çeçen Üni.	-	-	1	1	1,7
Ahi Evran Üni.	-	-	1	1	1,7
Balıkesir Üni.	-	-	3	3	5,1
Başkent Üni.	-	-	1	1	1,7
Bolu Abant İzzet Baysal Üni.	1	-	-	1	1,7
Celal Bayar Üni.	1	-	1	2	3,3
Cumhuriyet Üni.	1	-	-	1	1,7
Çanakkale 18 Mart Üni.	1	-	-	1	1,7
Çukurova Üni.	2	-	1	3	5,1
Erciyes Üni.	1	-	-	1	1,7
Erzincan Üni.	3	-	1	4	6,8
Eskişehir Anadolu Üni.	1	-	-	1	1,7
Eskişehir Osmangazi Üni.	3	-	-	3	5,1
Gazi Üni.	5	2	-	7	11,9
Gaziantep Üni.	1	-	-	1	1,7
Hacettepe Üni.	2	1	2	5	8,5
İnönü Üni.	1	-	-	1	1,7
Kocaeli Üni.	-	-	1	1	1,7
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üni.	1	-	-	1	1,7
Karadeniz Teknik Üni.	2	-	1	3	5,1
Kastamonu Üni.	1	-	2	3	5,1
Marmara Üni.	1	-	-	1	1,7
Mehmet Akif Ersoy Üni.	1	-	-	1	1,7
Mersin Üni.	-	-	1	1	1,7
Muğla Sıtkı Koçman Üni.	-	1	-	1	1,7
Mustafa Kemal Üni.	1	-	1	2	3,3
Selçuk Üni.	2	-	-	2	3,3
Uludağ Üni.	-	-	1	1	1,7
Uşak Üni.	1	-	-	1	1,7
Yeditepe Üni.	1	-	-	1	1,7
Yüzüncüyıl Üni.	1	-	-	1	1,7
Toplam	36	4	19	59	100

Tablo 4’e baktığımızda en fazla araştırmanın 7 araştırma ile (%11,9) Gazi Üniversitesi tarafından yapıldığı görülmektedir. Hacettepe Üniversitesi 5 araştırma (%8,5); Erzincan Üniversitesi 4 araştırma (%6,8); Balıkesir, Eskişehir Osmangazi, Karadeniz Teknik ve Kastamonu Üniversiteleri 3 araştırma (%5,1); Celal Bayar, Mustafa Kemal ve Selçuk Üniversiteleri ikişer araştırma (%3,4); diğer üniversiteler ise birer araştırma (%1,7) ile sıralamaya girmişlerdir. Doktora düzeyinde çalışma sadece Gazi, Muğla Sıtkı Koçman ve Hacettepe Üniversitelerinde yapılmıştır.

3.4. Yapılan Çalışmaların Araştırma Yöntemlerine İlişkin Bulgular

İncelenen tez ve makalelerde kullanılan araştırma yöntemlerinin dağılımına ait bulgular Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Araştırma Yöntemine İlişkin Bulgular

Araştırma Yöntemi	f	%
Nitel Yöntem	17	28,8
Nicel Yöntem	28	47,4
Karma Yöntem	7	11,9
Belirtilmemiş*	7	11,9
Toplam	59	100

*Bazı çalışmalarda ilgili bölümde araştırma yöntemi hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Tablo 5’e baktığımızda çalışmalarda en fazla (%47,4) nicel araştırma yöntemlerinin, en az ise karma yöntemin (%11,9) tercih edildiği görülmektedir. Ancak, çalışmaların %11,9’unda ise araştırma

yönteminin ilgili bölümde belirtilmediği görülmektedir. İncelenen çalışmalarda nicel yöntemin karma yöntem ve nitel yöntemle oranla çok daha fazla kullanıldığı belirlenmiştir.

3.5. Yapılan Çalışmaların Kullanılan Veri Toplama Araçlarına İlişkin Bulgular

Yapılan çalışmalarda kullanılan veri toplama araçlarının dağılımında elde edilen bulgular Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Araştırma Kapsamında İncelenen Tez ve Makalelerde Yararlanılan Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Araçları	f	%
Doküman İncelemesi	3	3,8
Görüşme	32	41
Anket	26	33,3
Ölçek	14	18
Akademik Başarı Testi	2	2,6
Doğru-Yanlış Testi	1	1,3
İzleme Testi	1	1,3
Toplam*	78	100

*Toplam sayısının frekansı incelenen çalışmalardan fazla çıkmasının sebebi; çalışmaların bir kısmında birden fazla veri toplama aracı kullanıldığı içindir.

Tablo 6 incelendiğinde araştırmalarda veri toplama aracı olarak görüşme (%41); anket (%33,3); ölçek (%18); doküman incelemesi (%3,8); akademik başarı testi, doğru-yanlış testi ve izleme testi (%1,3) kullanılmıştır. En fazla tercih edilen veri toplama aracının 32 çalışma ile “görüşme” olduğu belirlenmiştir.

3.6. Yapılan Çalışmaların Örneklem Büyüklüğüne İlişkin Bulgular

İncelenen tez ve makalelerin örneklem büyüklüğü dağılımına ait bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Örneklem Büyüklüğüne İlişkin Bulgular

Örneklem Büyüklüğü	f	%
0-49	13	22
50-99	14	23,8
100-199	19	32,2
200 ve üzeri	13	22
Toplam	59	100

Tablo 7'ye baktığımızda, incelenen toplam 59 araştırmada örneklem büyüklüğü olarak; “100-199” arası 19 (%32,2) çalışma, “50-99” arası 14 (%23,8) çalışma, “0-49” arası ve “200 ve üzeri” çalışma ise 13'er (%22) çalışma olduğu görülmektedir. En fazla tercih edilen örneklem büyüklüğü 19 çalışma ile “100-199” arası olduğu belirlenmiştir.

3.7. Yapılan Çalışmaların Örneklem Türüne İlişkin Bulgular

İncelenen tez ve makalelerin örneklem türüne göre dağılımına ait bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Örneklem Türüne İlişkin Bulgular

Örneklem Türü	f	%
Belirtilmemiş*	20	33,9
Amaçlı	12	20,3
Tesadüfî	13	22
Rastlantısal	4	6,8
Tabakalı	7	12
Gelişigüzel	1	1,7
Uygun	2	3,3
Toplam	59	100

*Bazı çalışmalarda örneklem türünden ilgili bölümde bilgi verilmemiştir.

Tablo 8 incelendiğinde; öğretmen görüşleriyle ilgili çalışmalarda kullanılan örneklem türünde ilk sırayı tesadüfî örneklem türünün (%22) aldığı bunu amaçlı (%12); tabakalı (%12); rastlantısal (%4); uygun (%3,3) ve gelişigüzel (%1) örneklem türlerinin takip ettiği görülmektedir. İncelenen çalışmalarda örneklem türü büyük bir oranda (%33,9) belirtilmemiştir.

3.8. Yapılan Çalışmaların Sınıf Düzeyine Göre Öğretim Programlarına İlişkin Bulgular

İncelenen tez ve makalelerin sınıf düzeyine göre öğretim programlarına göre dağılımına ait bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Sınıf Düzeyine Göre Öğretim Programlarına İlişkin Bulgular

Sınıf Düzeyi	f	%
Belirtilmemiş*	15	30,7
3. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	7	11,9
4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	1	1,7
5. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	3	5
6. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	4	6,8
7. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	3	5
8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	2	3,3
3. ve 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	1	1,7
4. ve 5. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	12	20,3
4. 5. ve 6. Sınıflar Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	1	1,7
6. ve 7. Sınıflar Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	2	3,3
6., 7. ve 8. Sınıflar Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	3	5
3., 4., 5., 6., 7. ve 8. Sınıflar Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	1	1,7
5., 6., 7. ve 8. Sınıflar Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	4	6,8
Toplam	59	100

*Bazı çalışmalarda öğretim programları hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Tablo 9 incelendiğinde araştırmalarda, en fazla incelenen sınıf düzeyinin 12 çalışma ile “4. ve 5. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı” olduğu görülmüştür. Bunu 7 çalışma ile “3. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı” takip etmiştir. 15 çalışmada ise (%30,7) incelenen öğretim programına ait sınıf düzeyinin belirtilmediği görülmektedir.

3.9. Yapılan Çalışmaların Öğretim Programına İlişkin Bulgular

İncelenen tez ve makalelerin öğretim programına göre dağılımına ait bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Öğretim Programının Yılına İlişkin Bulgular

Öğretim Programı	f	%
Belirtilmemiş*	7	11,9
2005 Öğretim Programı	30	50,9
2013 Öğretim Programı	19	32,2
2018 Öğretim Programı	3	5
Toplam	59	100

*Bazı çalışmalarda öğretim programının yılı hakkında bilgi verilmemiştir.

Tablo 10 incelendiğinde; çalışmalarda çoğunlukla 2005 öğretim programı (%50,9) ile ilgili öğretmen görüşlerinin olduğu, bunu 2013 öğretim programı (%32,2) ve 2018 öğretim programının (%5) takip ettiği görülmüştür. Çalışmalardan 7 tanesinde öğretim programı belirtilmemiştir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Fen bilimleri öğretim programları ve programın uygulayıcısı öğretmenleri, ülkemizin bu alanda dünyada bulunduğu nokta göz önüne alındığında yetiştirilecek öğrenciler ile geleceğimize olumlu katkılar verilmesi açısından çok önemlidir. Dünyada fen eğitimine verilen önem bilim ve teknolojiye ilerlemelere paralel olarak artmıştır. Bu nedenle fen öğretimi programı ile ilgili programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşlerinin belirlendiği çalışmaların incelenmesi önemlidir.

Bu çalışmada ülkemizde 2005-2019 yılları aralığında fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili yapılmış 4’ü doktora tezi ve 36’sı yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 40 lisansüstü tez ve 19 makale içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmalar çalışmanın yayın yılı, yayın türü, araştırmanın yapıldığı üniversite, örneklem türü, sınıf düzeyine göre öğretim programı, örneklem büyüklüğü, öğretim programının yılı, veri toplama aracı, araştırma yöntemine ilişkin bilgiler açısından incelenmiştir.

Yayın türlerinin dağılımına baktığımızda, fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili 2005-2019 yılları aralığında yapılmış olan araştırmalarda yüksek lisans ile makale türünde çalışmaların yoğunlaştığı, fakat 2005’ten bu yana yapılan tez çalışmalarda doktora tez düzeyinde yapılan tez çalışmalarının yeterli derecede olmadığı görülmüştür. Dönmez ve Gündoğdu (2016) Türkçe öğretim programı alanında yayımlanmış makale ve tezlerin incelendiği çalışmalarında doktora alanında yapılan tezlerin sayısının yüksek lisans tezlerinin sayısına göre daha az olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde matematik alanında Yenilmez ve Sölpük (2014) doktora çalışmalarının yüksek lisans çalışmalarından sayıca daha az olduğunu belirlemişlerdir. Buna göre yukarıda bahsettiğimiz araştırmanın bulguları ile bulgularımız arasında paralellik görülmektedir. Doktora

düzeyinde eğitim veren bölümlerin yüksek lisansa oranla daha az olduğu bilinmektedir. Özellikle doktora programlarındaki azlık ile bu programların bitirilme ve kazanılma zorluğu nedeniyle doktora çalışmalarının az olduğunu söyleyebiliriz. Fen bilimleri alanında ilgili doktora programlarının sayısının artırılması ya da doktora programlarında öğretim programı ile ilgili tezlere daha fazla önemin verilmesi önerilebilir.

İncelenen çalışmaların yayın yıllarına bakıldığında 2005-2019 yılları arasında farklı sayılarda çalışmalar yapıldığı, en fazla çalışmanın 9 adet ile 2007 yılında yapıldığı görülmüştür. Bu durumun nedenleri arasında 2005-2006 eğitim-öğretim yılı ile fen bilimleri öğretim programında yapılan değişikliğin sonuçlarını takip etme amacı gösterilebilir. Buna göre fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili yapılan çalışmaların yıllara göre dağılımına bakıldığında küçük farklılıkların olduğu ve sayının az olduğu söylenebilir. Dönmez ve Gündoğdu'nun (2016) Türkçe öğretim programı ile ilgili yaptığı benzer bir araştırmalarında en çok yayın yapılan yılın 2007 yılı olduğunun görülmesi çalışmamız ile paralellik göstermektedir. Yenilmez ve Sölpük (2014) matematik dersi ile ilgili yaptıkları çalışmada benzer şekilde en fazla çalışmanın 2007 ve 2008 yıllarında yapıldığını ortaya koymuşlardır.

Fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik öğretmen görüşleri ile ilgili yapılan araştırmaların 33 farklı üniversitede yapıldığı ve en çok çalışma yapan üniversitenin Gazi Üniversitesi olduğu görülmüştür. En köklü eğitim kurumlarımızdan biri olan Gazi Üniversitesinde en fazla çalışmanın üretilmiş olması şaşırtıcı değildir. Güven, Aydın ve Çayır (2017), Terci ve Bindak (2019) ve Dönmez ve Gündoğdu (2016) çalışmalarında ulaştıkları sonuçlarda en çok çalışma yapan üniversitenin Gazi Üniversitesi olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmalar bulgularımızı destekler niteliktedir. Bu konuda çalışma yapan üniversite çeşitliliğinin artırılması, konuyla ilgili akademik yazma alanındaki çalışmalara önem verilmesi fen bilimleri dersi öğretim programlarına yönelik çalışmalar yapılarak öğretim programının etkinliğinin artırılmasında önemli bir rol oynayacağı düşünülebilir.

Çalışma kapsamında incelenen araştırmaların büyük bir çoğunluğunda nicel araştırma yöntemleri tercih edilmiş, karma araştırma yöntemi ile nitel araştırma yöntemlerinin ise az sayıda tercih edildiği görülmüştür. Şimşek ve diğerlerinin (2008) ve Ahi ve Kıldan (2013) yaptıkları çalışmalarda da nicel araştırma yöntemi en sık kullanılan yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretim programlarının farklı açılardan ele alınabilmesi için üç yöntemin de kullanılmasına ihtiyaç vardır. Çalışma kapsamında incelenen araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarına bakıldığı zaman görüşme ve anket araçlarının daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Bu bulguyu destekleyen verilere Dönmez ve Gündoğdu'nun (2016) çalışmalarında rastlamak mümkündür. Araştırma kapsamında incelenen çalışmalarda tez ve makalelerin örneklem büyüklüklerinin ağırlıklı olarak 100-199 (%32,2) örneklem aralığında olduğu sonucuna varılmıştır. Gökteş ve diğerlerinin (2012) yaptığı çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bulguya göre ülkemizde yapılan çalışmalarda küçük örneklemelerin daha fazla tercih edilmesinin sebebi ise ekonomik olması ile verilerin daha kısa zamanda toplanması ve analiz edilmesi gösterilebilir. Çalışma kapsamında incelenen araştırmalarda tesadüfî ve amaçlı örneklem türünün daha fazla tercih edildiği söylenebilir. Bu sonucun nedeni Yıldırım ve Şimşek (2011) tarafından da belirttiği gibi uygun bir şekilde seçilmiş sınırlı sayıda elemanın evrenin özelliklerini taşıyacağı ve bu örneklem üzerinden elde edilen bulgularında genele yaygınlaştırılabileceği düşüncesi olabilir. İncelenen araştırmaların %33,9'unda örneklem türü belirtilmemesi önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

İncelenen araştırmaların öğretim programlarının sınıf düzeyine göre baktığımızda en fazla (%20,3) "4. ve 5. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı" incelendiği görülmüştür. Buradan çıkan sonucun nedeninin; 2005 yılında meydana gelen köklü müfredat değişikliği ile beraber değişen öğretim programındaki değişikliklerin araştırılmasından dolayı yoğunlaşmanın bu sınıflar düzeyinde olduğu; müfredat değişikliği ile beraber fen alanında yapılabilecek çalışma ve araştırma olanağının daha da artması olarak düşünülmüştür. Ayrıca çalışmaların %30,7'sinde öğretim programına ait sınıf düzeyinin belirtilmediği; bunun yanı sıra diğer sınıf düzeylerine göre de öğretim programlarının incelendiği görülmüştür. Bu incelenen çalışmalarda öğretim programına ait sınıf düzeyinin belirtilmemesi önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

İncelenen öğretim programlarının yıllarına baktığımızda çalışmaların yarısından fazlasında (%50,9) 2005 yılı fen bilimleri öğretim programı ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelendiği görülmüştür. 2005 yılında meydana gelen köklü müfredat değişikliği ile Milli Eğitim Bakanlığının almış olduğu kararlar

2004-2005 öğretim yılı itibari ile pilot okullarda, 2005-2006 öğretim yılı itibari ile de tüm resmi ve özel kurumlarda fen bilimleri öğretim programını uygulanmaya bağlamıştır (Yangın, 2007). Bu sebepten dolayı çalışmaların 2005 öğretim programına yoğunlaştığı düşünülebilir. Bunun yanı sıra diğer yıllardaki öğretim programlarının da incelendiği görülmüştür. Bu incelenen çalışmaların 7'sinde öğretim programına yılının belirtilmemesi önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Günümüzde kullanılan 2018 yılı fen bilimleri öğretim programına yönelik az sayıda çalışma yapıldığı görülmüştür. Araştırmacıların 2018 öğretim programına yönelik çalışmaların sayısının artırılarak var olan programdaki yetkinliğin daha iyi bir konuma getirilmesi önerilebilir.

KAYNAKÇA

- AHİ, B. ve KILDAN, A. O. (2013). Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(27), 23-46.
- ARIK, S. ve BENLİ ÖZDEMİR, E. (2016). 2005 Yılı Fen ve Teknoloji Dersi ve 2013 Yılı Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programlarının Öğretmen Değerlendirmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 31-44.
- CERLET, E. K. (2010). *Cumhuriyetten günümüze ilköğretim I. kademe fen ve teknoloji programlarındaki değişme ve gelişmeler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- ÇALIK, M., ÜNAL, S., COŞTU, B. ve KARATAŞ, F. Ö. (2008). Trends in Turkish Science Education. *Essays in Education*, 23-46.
- DÖNMEZ, B. ve GÜNDOĞDU, K. (2016). 2000-2016 yılları arasında Türkçe öğretim programları alanında yayımlanan makale ve tezlerin analizi. *Uluslararası TEKE Dergisi*, 5(4), 2109-2125.
- GÖKTAŞ, Y., KÜÇÜK, S., AYDEMİR, M., TELLİ, E., ARPACIK, Ö., YILDIRIM, G. ve REİSOĞLU, İ. (2012). Türkiye'de Eğitim Teknolojileri Araştırmalarındaki Eğilimler: 2000-2009 Dönemi Makalelerinin İçerik Analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 177-199.
- GÖMLEKSİZ, M. N. (2005). Yeni İlköğretim Programının Uygulamadaki Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 339-384.
- GÖZÜTOK, F. D., AKGÜN, Ö. E. ve KARACAOĞLU, Ö. C. (2005). *İlköğretim programlarının öğretmen yeterlilikleri açısından değerlendirilmesi*. Eğitimde Yansımalar: VIII Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildiriler Kitabı (ss. 17-40). Ankara: Sim Matbaası.
- GÜVEN, S., AYDIN, G. F. ve ÇAYIR, F. S. (2017). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarıyla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin içerik analizi*. Uluslararası Eğitim Yönetimi Forumu - 8 (19-21 Ekim 2017, Türkiye, Ankara), Özet Bildiri Kitabı, s. 779-780.
- KARATAY, R., TİMUR, S. ve TİMUR, B. (2013). 2005 ve 2013 yılı fen dersi öğretim programlarının karşılaştırılması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(15), 233- 264.
- KARATEPE, A., YILDIRIM, H. İ., ŞENSOY, Ö. ve YALÇIN, N. (2004). Fen bilgisi öğretimi amaçlarının gerçekleştirilmesinde mevcut fen bilgisi müfredat programının amaçlar boyutunda uygunluğu konusunda öğretmen görüşleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 165-175.
- ŞİMŞEK, A., ÖZDAMAR, N., BECİT, G., KILIÇER, K., AKBULUT, Y. ve YILDIRIM, Y. (2008). Türkiye'deki eğitim teknolojisi araştırmalarında güncel eğilimler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 439-458.
- TAVŞANCIL, E. & ASLAN, E. (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- TEKBIYIK, A. ve AKDENİZ, A. (2008). İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programını Kabullemeye ve Uygulamaya Yönelik Öğretmen Görüşleri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 2(2),23-37.

- TERECİ, A. ve BİNDAK, R. (2019). 2010-2017 Yılları Arasında Türkiye'de Matematik Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 40-55.
- YANGIN, S. (2007). *2004 öğretim programı çerçevesinde ilköğretimde fen bilimleri dersinin öğretimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yayımlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YENİLMEZ, K. ve SÖLPÜK, N. (2014). Matematik Dersi Öğretim Programı İle İlgili Tezlerin İncelenmesi (2004-2013). *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 33-42.
- YÖRÜK, S., YAVUZ, A. ve KIVRAK, E. (2011). Yeni (2005) İlköğretim Fen ve Teknoloji Programı, Yönetici, Öğretmen ve Müfettiş Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (38), 423-442.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.